

tem spoznanju, naj postavi ta vogalni kamen tako, da bo zanesljiva zaslomba nadaljnemu političnemu razvoju Avstrije.

Če je poznal srednjo pot tedaj, ko je to razglasila „Wiener Abendpost“, če je že takrat vedel za „eine Art Resultante des Kräfte-Parallelogramms“ ki „ungefähr das beiden Seiten Wünschenswerthe und Annehmbare bezeichnet“ morda biti sedaj v tem oziru še bolj na jasnem, ko je nemška obstrukcija proglasila svoj binkoštni program in ko se je o njem posvetoval izvrševalni odbor desnice.

Ako je grof Thun tisti državnik, za katerega ga proglašajo, potem mora danes vedeti, da je mogoče računati na uspešno akcijo v jezikovnem vprašanju samo tedaj, če ustvari minoritetni zakon, okvir, čegar nadaljnjo izpolnitev je prepustiti deželnim zborom.

Nemci so svoj program sami sestavili po deželah, in s tem priznali, da se jezikovno vprašanje ne da urediti za celo državo po enem kopitu, da se mora deželni zborom prepustiti neki upliv. Nasproti pa so, kakor se je pokazalo pri prej omenjeni seji izvrševalnega odbora desnice, tudi Čehi zapustili deloma poprejšnje svoje stališče in priznali, da ima državni zbor pravico, vstvariti temelje uredbi jezikovnega vprašanja, dočim so poprej to vedno negirali in vso kompetenco v tej zadevi reklamirali za deželne zборе.

Na tej podlagi lahko vlada poskusi, vstvariti normalne razmere v državnem zboru, na ta način, da vstvari minoretetni narodnostni zakon na podstavi § 14. splošen zakonski okvir, veljaven za celo državno polovico katerega okvira popolnitev prepusti dež. zboru. Vsi trezni politiki jo bodo pri tem poskusu, odstraniti najprejnejše vseh prepornih vprašanj in zagotoviti narodnostnim manjšinam vse za eksistenco in za kulturni ter gospodarski in politični razvoj potrebne pogoje, radi podpirali, tudi nekateri tistih, ki sedaj stoje v taboru nemške obstrukcije.

Ako pa se tudi tem potom ne doseže zaželjena sprava, ako se tudi tem potom ne izposlujejo mirna in stvarna posvetovanja drž. zbora, potem ne preostane druga pot, kakor da vzame vlada v roko sekuro, in da poseka itak že jako trhljene stebre sedanje ustave, da premeni sedanjo ustavo ter jo nadomesti z novo in primernejšo. A časa ni več dosti zamuditi, zakaj sedanja kriza je državni sestav že tako razjedla, da pride monarhija lahko v veliko nevarnost, ako se ne postavi na zdravo podlago.

Slovenci in vlada.

Mej Slovenci je zavladata velika nezadovoljnost. Povod temu je skupni položaj slovenskega življa zlasti zunaj Kranjske. Ta že mnogokrat opisani položaj je takšen, da mora sam od sebe sprožiti vprašanje: Kaj ima slovenski narod od desnice, h kateri pripadajo kot važen faktor tudi slovenski poslanci, in kaj ima ta narod

od vlade, ki jo ti slovenski poslanci z največjo, uprav brezprimerno požrtvovalnostjo podpirajo.

To vprašanje je prišlo na dnevni red takorekoč čez glave slovenskih državnih poslancev in očitno je, da proti njihovi volji. Dočim se drže slovenski poslanci vseh strank v največji rezervi, dočim ne stopi nobeden izmed njih pred volilce in jim ne pojasni njihovih nazorov in njihovih namenov, njihovega razmerja k desnici in k vladi, so malone vsi slovenski časopisi pa tudi drugi prenapolnjeni s premišljevanji o položaju in o razmerju mej slovensko delegacijo na jedni strani ter mej desnico in vlado na drugi strani.

To se nam zdi važen moment. Dejstva so se izkazala močnejša nego je pasivnost in molčečnost slovenskih poslancev. Žalostni položaj slovenskega naroda sosebno na Primorskem je provzročil, da se je začelo javno mnenje baviti z vprašanjem o postopanju slovenskih poslancev ne da bi te poslance, imetelje mandatov, vprašalo.

Po našem mnenju je to tako pomembna okolnost, da bi morala napotiti slovenske poslance, da nemudoma stopijo pred volilce in jim pojasnijo vse zadevne razmere. Volilci sicer ne morejo dati poslancem direktiv, jim ne morejo narekovači njihovega postopanja, ali istina je tudi, da je samo tisti poslanec narodov zastopnik, ki ima pri volilcih zaslombo, čigar načela in čigar taktiko volilci odobravajo.

Sedaj pa se kaže da volilci ne odobravajo več taktike svojih poslancev. Ko bi to odobraval, ne bi se tako hitro in močno širilo umenje, da od desnice in od vlade nimajo Slovenci in Hrvati ničesar več pričakovati da bi bilo najbolje, pretrgati sedanje zveze in nastopiti politiko svobodne roke.

Stvar je sprožila tržaška „Edinost“. Moč njenih argumentov je prepričala široke kroge in tega bi poslanci ne smeli prezirati, zlasti ne, ker je neutajivo dejstvo, da se desnica čisto nič ne briga za Slovence in Hrvate, vlada pa povsod podpira nemško in laško hegemonijo ter zatira slovenstvo.

Prosimo torej poslance, naj pojasne položaj, da bo narod vedel, pri čem da je.

Politični pregled.

Važna posvetovanja. — Zadnje dni so bili minister zunanjih del grof Goluchowski in ministrska predsednika grof Thun in Széll pri cesarju v Ischlu. Obče se sodi, da so se k posvetovanja nanašala na slučaj, da bo nemška opozicija poskušala prepričati izvolitev delegacije, kateri poskus se je gotovo posreči, če se ga le resno loti. O tem, kaj se zgodi, če se prepriča izvolitev delegacije, se čujejo najrazličnejše verzije in nasveti, kar pode drug drugega. Toda vse te verzije imajo na sebi madež neverjetnosti, nasveti pa so s sedanjo ustavo neizpeljivi. Najprej je še misliti, da privoli Ogrska v to, da se za Translitvansko določi prispevek k skupnim potrebščinam potom delegacije, v Cislitvanski pa, da se to zgodi s pomočjo vsegamogočnega § 14.

Nemci med sabo. — Nemški nacionalci zlasti Schönererjevega kalibra vodijo navzlic nemški „Gemeinbürgschaft“ najstrastnejši boj proti svojim zvestim zaveznikom, starim nemškimi liberalcem. Namen temu boju je, izpodkopati liberalcem stališče tam, kjer ga še kaj imajo, namreč na Češkem. Najbolj se trudi Wolf. Kako daleč so prišla vladajoča nasprotja, se razvidi iz tega, da je nemškoliberalni deželni poslanec Krzepek pozval Wolfa na dvoboj. Ta dvoboj se je tudi vršil in je bil Wolf premagan. Poravnano s tem nasprotje še ni. Obratno! Še poostrilo se je. Ko je zadnje dni večni ministrski kandidat dr. Viktor Russ imel v Kadenu shod in se je predlagalo, naj se mu izreče zaupnica, so nemški nacionalci uprizorili velik škandal in pretep tako, da je moralo redarstvo zborovalce razgnati. Vzlic tej brezobzirni agitaciji pa ne gre Wolfova pšenica tako o klasje, kakor je pričakoval, kajti vzlic njej so nemški nacionalci pri občih volitvah v raznih krajih žalostno pogoreli.

Ogrska. — Madjarov se vse boji, ker se Madjari ničesar in nikogar ne boje. To se je pokazalo zadnje dni pri razkritju Hentzijevega spomenika v Pešti. General Hentzi je padel l. 1848. kot poveljnik budimske trdnjave v boju z madjarskimi revolucionarji. Postavljen mu je bil v Budi primeren spomenik na javnem trgu. Tega spomenika Madjari niso mogli nikdar videti in prirejali so proti njemu dolgo vrsto let razne demonstracije, da, zgodilo se je celo, da so nekateri fanatiki spomenik poskušali z dinamitom razdreti. Po smrti cesarice Elizabete je cesar privolil, da se Hentzijevega spomenika z javnega trga v Budi odstrani, na tisto mesto da se postavi cesaričin spomenik, Hentzijevega pa, da se prenese na dvorišče budimske šole. To se je zgodilo in minole dni je bil ta spomenik slavnostno razkrit. Ta slavnost je imela izključno vojaški slučaj, a vzlic temu so Madjari proti njej uprizorili veliko demonstracijo, in pri tej priliki zasramovali celo in kr. vojsko ter vse vojaške udeležnike Hentzijeve slavnosti. Madjarom se to nič preveč ne zameri, kakor je videti iz oficijoznega časopisja, ker se jih menda vse boji.

Srbija. — Še vedno se niso pojasnile v Srbiji vladajoče razmere in še danes nihče ne ve, kakor se razplete sedanjí položaj. Pred kratkim se je razglasilo, da se je obravnava proti „zarotnikom“ preložila za dvajset dni in kmalu potem, da bodeta radi atentata obtožena samo Knežević in polkovnik Nikolić, vsi drugi aretovanci pa, da se obtožijo samo radi „proti dinastičnim agitacijam“. Mej tem je nastala ministrska kriza. Minister notranjih del Lozanić in poljedelski minister Audonovič sta odstopila, ker nečeta biti sokriva Milanovih lopovščin. Milan je imenoval dosedanjega kamisarja pri narodni banki Genčića ministrom notranjih del, poljedelski postfelj pa je prevzel finančni minister Vukašin Petrović, krščen žid sicer pa Milanu vdan slepar, kateri bi bil že neštevilnokrat zaslužil, da pride na vešala. V kratkem se snide tudi narodna skupščina na kratko zasedanje. Milan hoče namreč, da se premene nekateri starejši zakoni tako, da bi imel potem popolnoma proste roke in bi lahko počenjal, kar bi hotel. Srbi obračajo vse svoje poglede na Rusijo, ker zamorejo samo od nje pričakovati rešitve.

— **Francija.** — Napetost mej nasprotujočimi si stranikami rase od dne do dne. Vse okolnosti kažejo, da hočejo nacionalisti v družbi s protisemiti strmoglaviti republiko in na njeno mesto postaviti monarhijo. Pri tem računajo na pomoč vojaštva in to upanje ni neutemeljeno. V Rennesu, kjer se vrši sedaj obravnava proti Dreyfussu se je generalni štab močno kompromotiral. Tam se je tudi poskusil atentat na Dreyfussovega zagovornika Laborija. Dan pred atentatom pa je vlada dala aretirati znanega agitatorja Derouleda in vodjo protisemitov Guerina, ker je dobila v roke dokaze, da se pripravljala prevrat, ki naj bi spravil vojvodo d'Orléans na obnovljeni francoski prestol. Razmere na Francoskem so jako kritične in se lahko vsak dan zgodi kaj večjega.

Anglija — dela kar očitno najboljše priprave za vojno proti Burom v južni Afriki. Mobilizuje se mornarica, pa tudi vojakov pošilja Angleška čedalje več v Kaplandijo. Vse kaže kakor se obče sodi, da počasi kmalu prvi strel, kateri lahko prouzroči prav resne komplikacije.

Poročila obrt. nadzornikov za l. 1898.

Začetkom meseca julija je izšlo poročilo obrtnih nadzornikov za lansko leto. Iz tega poročila je razvidno, da je bilo v lanskem letu ustanovljenih izredno malo novih obrtnih zavodov, povrh pa to poročilo potrjuje resničnost pogostih tožb, da so trgovinske razmere jako slabe, vsled česar se obrtni izdelki le jako težko v denar spravijo, če že ne ostanejo nerazprodani.

Glede starejših obrtnih zavodov pravi poročilo obrtnih nadzornikov, da večinoma ne odgovarjajo zakonskim predpisom niti glede varnosti delavcev samih niti v sanitarnem oziru. Obrtni nadzorniki nasvetujejo, naj se tistim obrtnikom, kateri hočejo svoje pomanjkljive delavnice popraviti tako, kakor to zahtevajo predpisi, dovolijo posebne olajšave na pr. s popustom od davka itd.

Kakor delavnice, tako zlasti pri manjših obrtnih nikakor ne zadostujejo pomočnikom namenjene spalnice. V tem oziru se je vsled inspekcij obrtnih nadzornikov in okrajnih zdravnikov pač nekaj malega izboljšalo, ali razmere so še vedno jako slabe.

Število nezgod, za katera so obrtni nadzorniki zvedeli, je v primeri s predlanskim letom zopet poskočilo. L. 1897. se je primerilo 55.276 nezgod, l. 1898 pa 57.092 ali nezgod, katerih posledica je bila smrt, je bilo za 20 manj, kakor v predidóčem letu, namreč 482.

Od teh največjih nezgod se jih je pri stavbeni obrtnosti največ primerilo, namreč 170, a v obče pravi poročilo obrtnih nadzornikov, je odstranitev vzrokov nezgodam nemogoča. Kar se more storiti, se vse zgodi.

Delavni čas je trajal pri 40,6% vseh nadzorovanih tovarniških zavodov manj kakor 11 ur; v obče se — izvzemši tam, koder stagnira obrtnost — delavni čas sicer polagoma in po malem ali konstantno skrajšuje, a tovarnarji bodo rajši za ves dan zaprli tovarne, kakor da bi privolili še v nadaljne v skrajšanje delavnega časa.

Tožbe, da so podjetniki svojevoljno podaljšali delavni čas in da se ne drže nedeljskega počitka so prav pogoste.

Materijelni položaj delavstva je bil v celoti precej slab in razmere so take, da ni pričakovati zboljšanja. Najbolje se je godilo delavcem v kovinskih